

מים זכים

זורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת שמיני

הוא בר חיובא באיסורי התורה, ויש עליו איסור שלא לאכול מאכלות אסורות, ולכן האיסור אכילה יגרום לו לטימטום, אע"פ שהוא לאו בר עונשין, כיון שהטימטום נובע מעצם המעשה איסור, (והטימטום אינו 'עונש' על העבירה).

- ג -

אמנם לכאוי אכתי יש להוכיח שהחפצא של המאכלות אסורות הוא המטמטום, מהא דקיי"ל ברמ"א (שם), שלא תאכל המינקת אפי' הישראלית דברים האסורים, משום שזה יזיק לתינוק בזקנותו, שזה יטמטם ליבו ויוליד לו טבע רע, - [ובש"ך ובט"ז שם ביאר, שמיירי בכה"ג שהמינקת צריכה לאכול דברים האסורים משום פיקו"נ, דמ"מ לא תניק אז את התינוק, משום שזה יזיק לו בזקנותו וכנ"ל].

ולכאוי בכה"ג הרי ודאי שאין בזה שם של איסור כלל, כיון שאין על החלב שהתינוק יינק ממנה שום איסור אכילה מעיקר הדין (וגם לגדול החלב מותר לאחר שפירש, ואע"פ שהמינקת אכלה דברים האסורים), אלא זה רק מצד שהתינוק לא יזק בזקנותו וכנ"ל, - וא"כ לכאוי מוכח, שהחפצא של המאכלות אסורות שנכנס לגופה של המינקת, הוא גורם לטימטום בחפצא, ולכן התינוק יכול להיזק מהחלב, (וא"כ לפי"ז שוב צ"י"ע האם יש עניין להקיא את המאכלות אסורות וכנ"ל).

- ד -

ואמנם גם אי נימא שהחפצא של המאכלות אסורות הוא המטמטום, אך מ"מ אכתי יתכן לומר, דמי שנצרך לאכול מאכלות אסורות משום פיקוח נפש, אזי בכה"ג לא יהי לו שום טימטום, ע"פ משי"ב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספר 'ארחות ישר' (סי' ג), שמי שהי' חייב לעבור עבירה משום פיקוח נפש, אזי זכות המצוה שקיים את מצות שמירת הנפש, תגן עליו שלא יזק ושהעבירה לא תטמטם את ליבו, עיי"ש.

[**ואמנם יש לפלפל בזה עוד**, ע"פ דברי האור החיים הק', לגבי הריגת עיר הנדחת (דברים יג, יח), שכתב שההורגים זקוקים להבטחה המיוחדת שהבטיח הקב"ה, שטיבעם לא יהפך לאכזרי ע"י ההריגה, - משום שאע"פ שהם מקיימים מצוה בהריגת עיר הנדחת, אך מ"מ ההריגה מולידה בהם את מידת האכזריות, וע"ז הבטיח הקב"ה, שהוא ישפיע בהם את כח הרחמים מחדש, לבטל את כח האכזריות שנולד בהם עיי"ש].

ולפי"ז יש לפלפל, דיתכן לדברי האוה"ח הנ"ל, י"ל נמי בנידו"ד, דזכות המצוה של שמירת הנפש לבדה, אין בכוחה להגן עליו מהמידות הרעות שעלולות לבוא, עיי' החפצא של המאכלות אסורות שאוכל, - ויל"פ בזה ואכמ"ל].

יִנְקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן נָדָב וָאֶבְיָהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ... וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי ה' אִשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם: וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה':... וַיִּדְבֹר ה' אֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר: יִזְנוּ וְשָׂקְרוּ אֶל תְּשֻׁתָּהּ...: (י, א-ט).

הנה יעו"י במה שדיקדק 'רבינו בחיי' בלשון המקרא, וביאר שבא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שחייב אדם לנחם אבלים, כי אהרן היה מתאבל כאן על שני בניו נדב ואביהוא, ובא הקב"ה לנחם אותם... וזהו שתמצא הדיבור לאהרן לבדו, באמרו 'וַיִּדְבֹר ה' אֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר', עיי"ש.

אֶל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם: (יא, מג).

תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטמטמת ליבו של אדם (אוטמת וסותמת מכל חכמה - רש"י), שנאמר 'וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם', אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם: (יומא לט.).

הנה יש נידון באחרונים, לגבי מי שנצרך לאכול מאכלות אסורות משום פיקוח נפש, האם גם בכה"ג המאכלות האסורות יטמטמו את ליבו, (משום דהחפצא של המאכלות אסורות מטמטום), - או"ד דבכה"ג לא יהי לו שום טימטום, (כיון שאין החפצא של המאכלות אסורות מטמטום, אלא ה'איסור אכילה' מטמטום, וכיון שהותר לו לאכול משום פיקו"נ, שוב לא יהי לו בזה שום טימטום).

והנה בספר 'דרך שיחה' (עמ' שמה) הובא מרבינו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בזה"ל: 'שאלה - אכל מאכלות אסורות בשוגג, מהו כשיקיא אותם, אם ינצל מטימטום הלב, האם זה שנבלע המאכל בדמו הוא המטמטום, או עצם האכילה עצמה? - תשובה: עצם האכילה מטמטום, ולא יועיל מה שיקיאם, ואף בשוגג כי גם בשוגג יש עבירה, ואולם באונס י"ל שאין מטמטום'.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה לכאוי נראה בדעת הנך דס"ל, שמי שנצרך לאכול מאכלות אסורות משום פיקו"נ, אזי בכה"ג לא יהי לו בזה שום טימטום, - שיי"ל שזהו משום שאין החפצא של המאכלות אסורות מטמטום, אלא ה'איסור אכילה' הוא המטמטום, - וכן מבואר בדברי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הנ"ל, שאין החפצא של המאכלות אסורות מטמטום, אלא ה'איסור אכילה' הוא המטמטום, ולכן לא יועיל לו להקיא את המאכלות אסורות.

ולכאוי צ"ע טובא בזה, דהנה קיי"ל ברמ"א (יו"ד סי' פא, ז), שתינוק לא יאכל דברים האסורים, כי זה יזיק לו בזקנותו, שזה יטמטם את ליבו ויוליד לו טבע רע, (וע"ע בש"ך שם, כו), - ומעתה צ"ע בזה, דאי נימא שהאיסור אכילה הוא המטמטום, אך עצם החפצא של המאכלות אסורות לא מטמטום, א"כ מדוע אם התינוק יאכל דברים האסורים, זה יזיק לו בזקנותו, והרי הוא אינו בר חיובא במצוות התורה, ואין לו שום איסור לאכול מאכלות אסורות, וא"כ מדוע המאכלים יזיקו לו.

- ב -

אמנם יעו"י ב'קהלות יעקב' (יבמות סי' לא) שהביא את נידון האחרונים, האם קטן כלל לא נצטוו באיסורי התורה, - או"ד דהתורה אסרה את איסורי התורה על כל ישראל וקטנים בכלל האיסור, ורק מ"מ קטנים פטורים כיון שהם לאו בני עונשין, עיי"ש.

ומעתה להאי צד שהקטנים גם נצטוו באיסורי התורה, וסיבת פטורם מעונש, היא רק משום שהם לאו בני עונשין, א"כ יש לבאר שפיר, דבאמת יתכן שהאיסור אכילה הוא המטמטום, ועצם החפצא של המאכלות אסורות לא מטמטום, - ומ"מ אין לתינוק לאכול דברים האסורים, דזה יזיק לו בזקנותו, כיון שבעצם הרי

והנה יש לדון, באופן שיש לאדם ב' מצוות שעומדות לפניו, מצוות ניהום אבלים, ומצוות ביקור חולים, הי מנייהו קודמת. ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דנה ברמב"ם (אבל יד, ז) כתב וז"ל, 'יראה לי שנחמת אבלים קודם לביקור חולים, שניהום אבלים גמילות חסד עם החיים ועם המתים', [ומשא"כ ביקור חולים דהוי גמילות חסד רק עם החיים].

וב'אור שמח' (שם הביא, שבשבת יב:) איתא 'בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת', ומשמע כהרמב"ם שניהום אבלים קודם לביקור חולים.

- ב -

אך הקשה ה'אור שמח' דבסוכה (מא:) איתא 'כך הי' מנהגו של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו ולולבו בידו, הולך לביהכ"ס לולבו בידו, קורא קר"ש ומתפלל ולולבו בידו וכו', הולך לבקר חולים ולנחם אבלים לולבו בידו', ומשמע דביקור חולים קודם לניהום אבלים, ודלא כהרמב"ם.

ותירץ האור שמח שכיון שאבלות נוהגת בשבת בדברים שבצינעא, לכן איתא בגמ' בשבת שניהום אבלים קודם, משא"כ ברגל שפסק הרמב"ם (אבל יג,) שאין אבילות נוהגת בו אפי' בדברים שבצינעא, ולכן זוטרי צערייהו דאבלים, ומשו"ה ברגל ביקור חולים קודם לניהום אבלים, ולכן אנשי ירושלים הקדימו הביקור חולים לניהום אבלים, דזה הי' בחג הסוכות וכנ"ל.

- ג -

והנה ברמ"א (יו"ד שלה,י) כתב 'ניהום אבלים קודם לביקור חולים' וזה כדעת הרמב"ם הנ"ל, ומאידך בשו"ע (שצט,א-ב) כי שאבילות נוהגת ברגל בדברים שבצינעא, ודלא כהרמב"ם, והרמ"א לא השיג על השו"ע, ולפי"ז עולה דלהרמ"א אין בניהוגי אבילות חילוק בין שבת לרגל.

ומעתה יקשה על הרמ"א קושיית האו"ש, שמאנשי ירושלים משמע שביקור חולים קודם לניהום אבלים ודלא כהרמ"א, והתירץ שתירץ האו"ש על הרמב"ם לא עולה לשיטת הרמ"א שס"ל דאין חילוק בין שבת לרגל וצ"ע.

וביתור צ"ע, דלשי' הרמ"א דאין חילוק בין שבת לרגל, לכאוי' הוי סתירה בין הגמ' בשבת שמשמע שניהום אבלים קודם, לגמ' בסוכה שמשמע שביקור חולים קודם.

- ד -

והנה יעוי' בנדרים (מ.) 'מעשה בתלמיד אחד שחלה, ונכנס ר"ע לבקרו, ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה, א"ל רבי החייתני, יצא ר"ע ודרש, כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים (מפני שבנ"א שנכנסים לבקרו עושים לו לחולה כל צרכיו - רש"י), כי אתא רב דימי אמר, כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה, מאי גרמא, כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכו'.

ועפ"י הקשה הרדב"ז על הרמב"ם שפסק שניהום אבלים קודם לביקור חולים, וז"ל 'אם לא שאמרה רבינו הייתי אומר איפכא, דביקור חולים קודם שיש בו כאילו שופך דמים, דאמר רב דימי כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה, ונחמת אבלים לית ביה חז מהני', ובאמת צ"ע דביקור חולים יתכן דיהי' בזה פיקו"נ שדוחה כל התורה כולה, וכמעשה דר"ע הנ"ל, ומדוע ס"ל להרמב"ם דניהום אבלים קודם לביקור חולים.

- ה -

ובשו"ת 'אגרות משה' (או"ח ד, סי' מ, יא) תירץ וז"ל 'ופשוט שאיירי הרמב"ם כשידוע לו, שיש שם מי שיעשה צרכי החולה, דאל"כ היה צריך לילך אל החולה, דפקו"נ דוחה כל המצוות וכו'. אבל כוונת הרמב"ם היא, דמצד חשיבות המצוות מצד עצמן, הרי ניהום אבלים קודם מביקור חולים, שאית בה תרתי, שלכן כשליכא ענין פקו"נ שידוע שיש שם מתעסקין, שעכ"פ חייב כ"א לבקר החולה, צריך לילך לנחם האבלים, ולא קשה כלום מה שהקשה הרדב"ז מהא דביקור חולים יש בו ענין פקו"נ, עכ"ל.

ולכאוי' צ"ב בזה, דמה שידוע שיש שם מי שיעשה צרכי החולה, מהני רק להא דדרש ר"ע, דמי שאינו מבקר חולים כאילו שופך דמים, אך עדיין אינו נפטר מהא דאמר רב דימי, דהמבקר את החולה גורם לו שיחיה, משום שכשרואה אותו בחוליו, מבקש עליו רחמים שיחיה וכנ"ל.

דזה שייך אף באופן שיש ליד החולה מי שמסייע לו, כיון שיתכן שהתפילה שהמסייע התפלל לא התקבלה, ואולי התפילה של האחר כן תתקבל, וא"כ עדיין צ"ב דלכאוי' ביקור חולים קודם לניהום אבלים, משום שיתכן שהי' בביקור חולים הצלת נפשות אם תפילתו תתקבל.

- ו -

והנראה לומר בזה, דהנה בספר 'משנת פיקוח נפש' (עמ' רג), הביא בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, דאין חיוב מדין לא תעמוד על דם רעך, להתפלל על החולים, אף דיתכן דתפילתו תתקבל ויהי' בזה הצלה, אך מ"מ כיון דתפילה הוי דבר סגולי, ודיני וחיובי התורה הם על דרך הטבע, ולא בדרכי הסגולות, לכן כל מה שצריך להתפלל הוי רק משום מצות חסד עיי"ש.

ומעתה לפי"ז מבואר שפיר, דניהום אבלים קודם לביקור חולים, ולא אכפת לן שביקור חולים יתכן שכשיתפלל יהי' בזה הצלה, כיון דתפילה הוי דבר סגולי, ומשום הכי זו לא סיבה להקדים בדיני קדימה את ביקור חולים לפני ניהום אבלים.

אך מ"מ נראה דז"ל, דמי שהתפלל ובזכות תפילתו חבירו ניצל ממוות, חשיב כמציל נפש מישאל, ורק בדיני הקדימה לא מתחשבים בהצלה סגולית.

- ז -

ומעתה נראה בעז"ה ליישב את הקושיא שהקשינו על הרמ"א שס"ל שאין בניהוגי אבילות חילוק בין שבת לרגל, דלכאוי' יש סתירה בין הגמ' בשבת לגמ' בסוכה וכנ"ל, - ונקדים כמה יסודות וכדלהלן: א. ברמ"א (או"ח לח,ח) נקט שהעוסק במצוה פטור מהמצוה אף כשיכול לקיים שניהם.

ב. בתוסי' (סוכה לט.) מבואר, דאנשי ירושלים החזיקו בלולב כל היום, משום דיש מצוה מן המובחר, להחזיק את הלולב, גם לאחר שיצא ידיה, עיי"ש ואכמ"ל.

ג. הנה יש לדון, האם רק העוסק בגוף המצוה פטור מהמצוה, או"ד דאף העוסק ב'הידור' מצוה פטור מהמצוה, ושאלתי זאת קמ"י מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, והשיב דמסתבר דגם העוסק ב'הידור' מצוה פטור מהמצוה.

- ח -

ומעתה כד נימא דאף העוסק בהידור מצוה פטור מהמצוה, נראה ליישב דכיון דאנשי ירושלים החזיקו בלולב כל היום, וקיימו בזה מצוה מן המובחר, א"כ קם להם דינא דהעוסק במצוה פטור מהמצוה (ולא דמי לתפילין, דהכא הרי צריכים להחזיק בלולב), ובעצם היו פטורים מניהום אבלים וביקור חולים, ומ"מ רצו לקיים אע"פ שהיו פטורים.

וכיון דהתבאר לעיל, דמי שהתפלל ובזכות תפילתו החולה ניצל, הרי הוא כמציל נפש מישאל, לכן העדיפו אנשי ירושלים ללכת קודם לביקור חולים, דיתכן דהתוצאה מהביקור חולים תהי' הצלת נפשות שזה יותר גדול מניהום אבלים, וכיון שהיו בעצם פטורים מניהום אבלים וביקור חולים, משום העוסק במצוה, לכן היו רשאים להקדים ביקור חולים לניהום אבלים, והכל מיושב שפיר, ואכמ"ל.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו' מים זכים: 02-633-5850

[כיום ישנם כ-60 תלמידי חכמים שליט"א

המאזינים לתגובות שהתקבלו במערכת]

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת

המצינית: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - הארות והערות יתקבלו בברכה בדוא"ל: a0527155442@gmail.com

להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)